

**ประวัติศาสตร์ศิลปะตะวันตก Land Art, Minimal Art, Conceptual Art,
Performance Art หรือ Body Art, Postmodern / Post-Modern**

อ.ชัชวาล นิลสกุล

ต้นคริสต์ทศวรรษ 1960 – ปลาย 1970

นับได้ว่าเป็นช่วง 20 ปีที่วงการศิลปะตะวันตกคึกคัก เต็มไปด้วยความคิดสร้างสรรค์ และในช่วงนี้เองที่เกิดกระแสศิลปะที่สำคัญในคริสต์ศตวรรษที่ 20 อีกหลายกลุ่มที่มีวัตถุประสงค์ในการต่อต้านงานศิลปะที่เป็นงานค้าขาย จากการซื้อขายกันเป็นชิ้นได้ในตลาดศิลปะทั่วไป และต่อต้านศิลปะในความหมายแบบเดิม รวมถึงความคิดแบบเสรีภาพเห็นความเท่าเทียมกัน มีการเรียกร้องเพื่อสิทธิมนุษยชน, สตรี, สีผิว, เกย์ รวมถึงการคุกคามวัฒนธรรมต่างชาติ ฯลฯ ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจเลยว่า เนื้อหาและรูปแบบงานศิลปะ จึงมีความหลากหลายและถูกหยิบยกมาเป็นประเด็นใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา

- **Land Art** : คือศิลปะที่มีความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมที่เป็นธรรมชาติและงานศิลปะ เป็นความสัมพันธ์ที่ผสมผสานกันอย่างแยกไม่ออก ประติมากรรมมิได้วางอยู่ท่ามกลางภูมิทัศน์ แต่ภูมิทัศน์เป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดศิลปะ งานลักษณะนี้มักจะเป็นศิลปะนอกสถานที่ ที่ตั้งไกลจากแหล่งชุมชน และปล่อยทิ้งไว้ให้ถูกกัดกร่อนลงไปตามธรรมชาติ เป็นงานชั่วคราวที่สร้างท่ามกลางธรรมชาติ และถูกเก็บไว้เพียงการบันทึกไว้ในวิดีโอ หรือภาพถ่าย

ศิลปิน Robert Smithson, Richard Long, Christo

- **Minimal Art** : คือศิลปินในแนวลดทอนรูปทรง จนเหลือแก่นแท้และเรื่องราวที่จำเป็น หากความเรียบง่ายโดยนำเสนอรูปทรงที่เป็นเรขาคณิตและพื้นผิวที่สมบูรณ์ กลุ่มมินิมอลเชื่อว่าศิลปะที่ดีที่สุดคือศิลปะที่ลดทอนจนกลายเป็นรูปทรงพื้นฐานที่มีความเรียบง่ายที่สุด และยกย่องว่า “แนวคิดสำคัญกว่าการเล่าเรื่อง”

ศิลปิน Donald Judd, Richard Serra, Tony Smith

- **Conceptual Art** : เป็นอีกกระแสศิลปะที่เกิดจากปฏิกิริยาต่อต้านศิลปะกระแสหลัก เป็นการตอบโต้แนวโน้มที่ศิลปะกลายเป็นสินค้าพาณิชย์มากขึ้นเรื่อย ๆ ศิลปินจึงทำงานในแนวทางที่ตลาดศิลปะไม่ชอบ เป็นผลงานที่ขายไม่ได้ หรืองานบางประเภทก็ยากที่จะซื้อขายลำบากที่จะสะสม เพราะคอนเซ็ปต์จะเน้นความคิดมากกว่าตัววัตถุและความสวยงามของมัน ใช้สัญลักษณ์ต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดคำถามว่า “ศิลปะคืออะไร”

ศิลปิน Joseph Kosuth, Yves Klein, On Kawara

• **Performance Art หรือ Body Art** : เป็นศิลปะแสดงสดที่นำเสนอต่อหน้าคนดูแบบสด ๆ มีการรวมเอาดนตรี กวี ละคร และวิดีโอ เข้ามาอยู่ในการแสดงด้วย ศิลปินต้องการสื่อสารกับคนดูโดยตรง มากไปกว่าที่จิตรกรรมและประติมากรรมสามารถทำได้ งานศิลปะประเภทนี้จึงเป็นเหมือนเครื่องมือหรือสื่ออีกทางเลือกหนึ่งสำหรับการแสดงของศิลปิน

ศิลปิน Chris Burden, Laune Anderson, Joseph Beuys

• **Postmodern, Post-Modern** : เป็นถ้อยคำและกรอบความคิดที่ซับซ้อน เกิดในกระแสแวดวงนักคิด/นักวิชาการ ตั้งแต่ช่วงปี 1980 เนื่องจากคำจำกัดความที่ค่อนข้างยุ่งยาก เพราะมันเป็นแนวคิดหนึ่งที่ปรากฏในความหลากหลายของทฤษฎีหรือแขนงวิชาต่าง ๆ รวมถึงศิลปะ สถาปัตยกรรม ดนตรี ภาพยนตร์ วรรณคดี สังคมวิทยา สื่อสารมวลชน แฟชั่นและเทคโนโลยี เป็นที่พอจะเข้าใจโดยรวมว่า Post-Modern จะเน้นรูปแบบที่แยกออกเป็นส่วน ๆ การบรรยายเรื่องราวที่ไม่ต่อเนื่อง และการประกอบของสิ่งที่แตกต่างกันเข้าด้วยกัน คือจะเน้นหรือถอนสับเปลี่ยนโครงสร้าง ย้ายความเป็นศูนย์กลาง ตัดสิทธิ์ความเป็นประธาน ส่วนใหญ่จะปฏิเสธทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ที่เคร่งครัดแบบเดิม เน้นการหลอมรวมกับสิ่งที่คุ้นเคยในเชิงแตกดับ และขบขัน ในแง่ศิลปะปฏิเสธการแยกเป็นสองขั้ว เช่น สูง และต่ำ หรือวัฒนธรรมยอดนิยมเดิม ๆ

ปัจเจกชนแบบ Post-Modern (มนุษย์ยุคหลังสมัยใหม่) จะมีลักษณะเป็นคนที่ยืดหยุ่น ให้ความสำคัญกับอารมณ์และความรู้สึกภายใน สร้างความเป็นจริงทางสังคมแบบของตัวเองขึ้น หาความหมายให้กับตัวเอง แต่ถือความเห็นส่วนตัว ไม่อ้างว่าความคิดตนคือสัจจะ อยู่กับปัจจุบัน ไม่วางแผนอนาคต ไม่ยึดติด ไม่ผูกพันกับความคิดเก่า ๆ